

LATVIJAS MAKROEKONOMIKAS APSKATS

2009. gada maijs

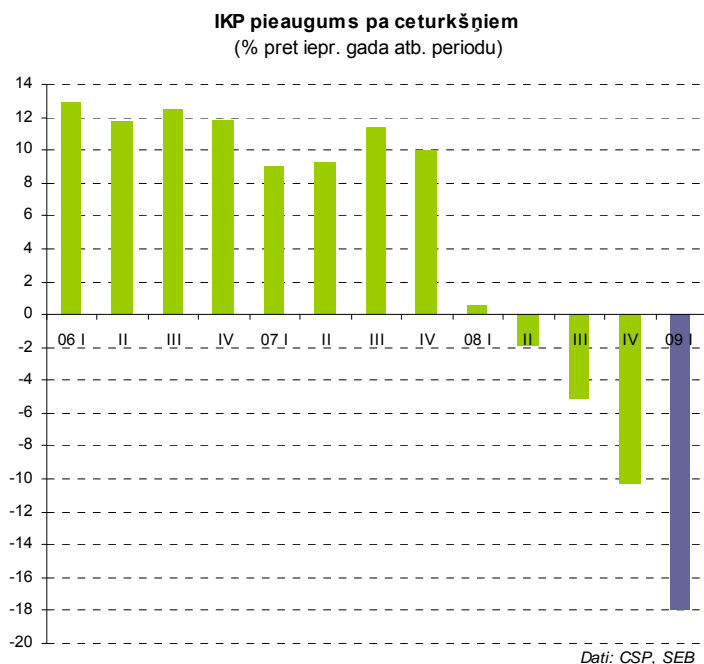
- Latvijas valdība tuvākajās nedēļās pieņems valsts budžeta grozījumus šim gadam, ņemot vērā 18% kritumu ekonomikā un sociālās spriedzes pieaugumu, iespējamo budžeta deficītu palielinot līdz 9% no IKP.
- Provizoriskie dati rāda, ka ekonomikas piezemēšanās 1.pusgadā būs ap 20%.
- 1. ceturksnī rūpniecībā ir bijis kritums par 23%, mazumtirdzniecībā par 25%, būvniecībā par 30%.
- Kārtējo maksājumu kontā arī trijos mēnešos ir neliels pārpalikums.
- 1. ceturksnī preču eksports ir sarucis par 26%, bet imports – par 36.5%, pamazām uzlabojot ārējās tirdzniecības bilanci.
- Aprīlī patēriņu cenas kritās un Latvijā sāka virzību uz deflācijas periodu.
- Reģistrētā bezdarba līmeņa pieaugums pēdējos mēnešos ir piebremzējies.
- Darba samaksā jau vērojamas būtiskas korekcijas, ceturkšņa laikā algām sabiedriskajā sektorā samazinoties par 16%.

Latvijas galvenie makroekonomiskie rādītāji 2006-2009

	2006	2007	2008	2009	Periods	2009 P
IKP izmaiņas (%)	12.2	10.0	-4.6	-	-	-15.0-18.0%
IKP faktiskajās cenās (milj. Ls)	11 170	14 780	16 240	-	-	12 800-13 000
Inflācija (gada vidējā, %)	6.5	10.1	15.4	12.5	IV	2.5-3.5
Valsts konsolidētā kopbudžeta <i>fiskālais</i> deficīts, pārpalikums, EKS 95 (% pret IKP)	-0.5	-0.4	-4.0	-	-	-7.0-9.0
Maksājumu bilances tekošā konta saldo pret IKP (%)	-22.5	-22.5	-12.6	-	-	-0.0-2.0
Periodā saņemtās tiešās ārvalstu investīcijas (milj. Ls)	932	1158	644	36	I-III	150-300
Uzkrātās tiešās ārvalstu investīcijas (milj. Ls)	4007	5148	5670	-	-	5800-6000
Ārējās tirdzniecības bilance pret IKP (%)	-27.6	-25.3	-19.0	-	-	-7.0-9.0
Valdības ārējais parāds (milj. Ls)	582	635	1260	2060	IV	3500-4000
Apstrādes rūpniecības produkcijas izlaide (%)	4.8	-1.0	-8.3	-26.4	I-III	-18.0-22.0
Mazumtirdzniecības apgrozījums (%)	20.1	18.8	-8.2	-25.8	I-III	-22.0-25.0
Oficiāli reģistrētais bezdarba līmenis (%)	6.5	4.9	7.0	11.3	V	14.0-16.0
Oficiālais darba meklētāju īpatsvars (%)	6.8	6.0	7.5	13.9	I-III	16.0-18.0
Vidējās bruto darba algas pieaugums (%)	22.8	32.0	20.4	3.5	-	-10.0-15.0
Reālās darba algas pieaugums (%)	15.6	19.9	6.1	-2.7	-	-13.0-18.0
Standard & Poor's kredītreitings	A-	BBB+	BBB-	BB+	-	-

LR Centrālās statistikas pārvaldes, Latvijas Bankas dati. SEB bankas prognozes.

2009. gada 1. ceturksnī ekonomika turpina brīvo kritienu

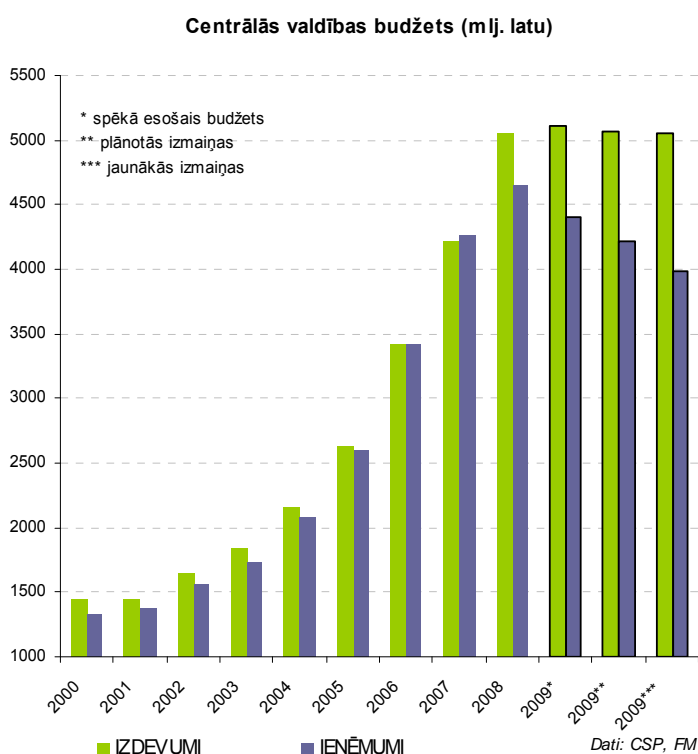
Šā gada pirmajā ceturksnī ekonomikā brīvais kritiens ar pieaugošu inerci turpinājās. Kā rāda ātrie novērtējuma dati, IKP šajā periodā ir samazinājies par 18%. Straujā kritiena pamatā ir korekcija pašmāju un pasaules ekonomikā, ko pastiprina finanšu resursu pieejamības trūkums. Tāpat pasākumi, kas aktivizētu ekonomiku un neļautu kritiena inercei pieņemties spēkā, turpina kavēties.

Tas, ka kritums būs ievērojams, liecināja apjumu samazinājums attiecībā pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu rūpniecības (-23%), mazumtirdzniecības (-25%), viesnīcu un restorānu pakalpojumu (-34%) un būvniecības (-30%) nozarēs. Pagaidām nav pieejami precizētākie dati, taču mazāks kritums, kas nedaudz līdzsvaros kopējo kritumu, sagaidāms komerc un individuālajos pakalpojumos, kā arī

lauksaimniecībā. Vienīgā nozare, kur kritumu izjūt vismazāk ir transporta un sakaru nozare. Liels nezināmais, kas ietekmē statistiku, ir pelēkās ekonomikas pieauguma apjoms. Tuvākā laikā tai būs tendence pieaugt, kas apgrūtinās turpmāku nodokļu iekasēšanu.

Diemžēl nav nekādu nopietnu un pozitīvu signālu, kas liktu domāt, ka kritums 2. ceturksnī mazināsies. Tam ir visas iespējas pārsniegt 1. ceturkšņa kritumu. Pagaidām brīvais kritums ekonomikā turpinās. Piesardzīgi, pirms tās sāk uzrādīt noturīgu tendenci, vērtējamas pirmās pozitīvās ziņas no pasaules. Ja tās sāks uzrādīt segumu, atsevišķas nozares ārējo tirgu aktivitātes atjaunošanās iespaidā kopējo kritumu gada izteiksmē var izlīdzināt. Papildu būtiska nozīme ir – cik ātri un prasmīgi tiks iedzīvināti vajadzīgie valsts pārvaldes un budžeta restrukturizācijas un uzsākti ekonomikas iedzīvināšanas pasākumi. No tā lielā mērā būs atkarīgs otrā pusgada veikums. Prasmīgas saimnieciskās politikas ietekmē gada otrajā pusē kritums var pierimties. Tiesa, IKP turpinās uzrādīt mīnus ar nākamgad.

Budžets nemītīgos grozījumos

Valdība konceptuāli bija vienojusies par izmaiņām 2009. gada budžetā. Valsts kopbudžeta deficītu bija paredzēts palielināt līdz 7% no IKP jeb 989.8 miljoni latu. No tā valsts konsolidētajā budžetā deficīts plānots 6%, bet pašvaldību konsolidētā budžeta deficīts 1% apmērā no IKP. Valsts konsolidētā budžeta izdevumi tika plānoti 4917 milj. latu, bet ieņēmumi 4068 milj. latu apmērā.

Valdība, reaģējot uz SVF un EK norādījumu tomēr budžeta grozījumus jau tagad pieskaņot reālajam kritumam ekonomikā, veica prognožu izmaiņas un līdz ar to dziļāku budžeta izdevumu daļas revīziju. Tā 1. jūnijā valdība atbalstīja jaunus budžeta grozījumus. Tajā valsts konsolidētā kopbudžeta deficīts ir paredzēts 9.2%, bet ekonomikas kritums 18% apmērā. Valsts konsolidētā budžeta deficīts plānots 8.2%, bet pašvaldību konsolidētā budžeta deficīts 1% no IKP. Valsts konsolidētā

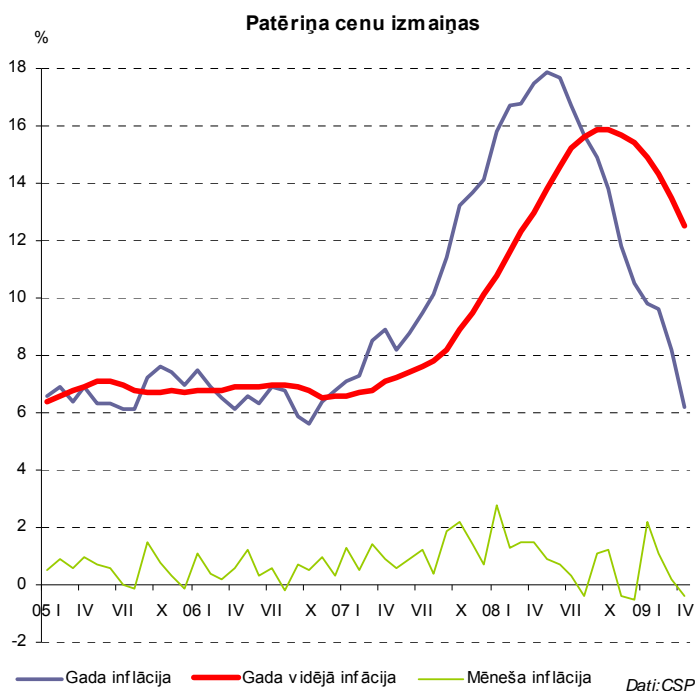
budžeta ieņēmumi prognozēti 3985 milj. latu, bet izdevumi 5054 milj. latu. Salīdzinājumā ar 2009. gada apstiprināto plānu budžeta grozījumos paredzēts ieņēmumu samazinājums 421.8 milj. latu apmērā un izdevumu samazinājums 58.1 milj. latu apmērā.

Patiesais efekts ir sanācis daudz pieticīgāks nekā publiskajā telpā valdošā ziņa par 40% samazinājumiem un citiem bargajiem veicamajiem pasākumiem, kas spiež ministrus vilkt un mainīt *sarkanās līnijas*. Kņada ap budžetu galvenokārt pamatojama ar politiski neērtu lēmumu pieņemšanu, pašvaldību velēšanu tuvumu un tas, ka samazinājums, kas attiecināms uz visu gadu, ir jānogriež attiecībā uz otrā pusgada tēriņiem. Deficīta apjoms 7% apmērā no IKP bija vērtējams kā veiksmīgs kompromiss, pie nosacījuma, ka Latvija saņems kārtējo aizdevuma daļu un tiks turpinātas strukturālās reformas. Lielāks deficīts nozīmē, ka būs vairāk līdzekļi, kas ieplūdis ekonomikā, atstājot uz to mazāk negatīvu ietekmi, kā tas būtu pie 5% deficīta.

Taču pašreizējie 9 procenti liek uzdot vairākus jautājumus. Pirmais, vai to akceptēs kreditori. Otrais, uz kā rēķina tiks veikta turpmākā izdevumu samazināšana. Aktuāls paliek jautājums, vai izdosies iekļauties pat plānotajā 9.2% budžeta deficītā. Ja šogad tēriņi netiks turpināti iegrožot, budžeta deficīts var pārsniegt arī 11-12%. Turklāt pie pašreizējā budžeta deficīta apjoma un reformu gaitas cerības ieviest eiro 2012. gadā ir minimālas. Tāpat vilcināšanās un neizlēmība vairo ažiotažu ap lata iespējamo devalvāciju.

Otra iespēja, kā iekļauties noteiktajā rāmī un valdībai izvairīties no turpmākas izdevumu samazināšanas, ir ekonomiskās aktivitātes veicināšana un ienākumu ģenerēšana. Pasaulē un arī Latvijā, pagaidām gan visai niecīgas, bet parādās atsevišķas pozitīvas ziņas par ekonomikā notiekošajām aktivitātēm, kas gada otrajā pusē varētu pārvērsties jau stabilākā pozitīvo ziņu plūsmā. Šajā gadījumā pats lielākais nezināmais ir veicamo reformu kvalitāte un rezultāts, kas dažādu politisko kompromisu, neizlēmības un citu iemeslu dēļ var tikt novilcinātas, kavētas vai pat neuzsāktas. Ja tiks panākti reformu mērķi, atkopšanās notiks līdz ar pasaules ekonomiku. Taču reformu vilcināšana un neizlēmība noliks mūs ekonomiku vistālākajā rindas galā, bez lielām cerībām uz drīzām pozitīvām pārmaiņām. Daudzas uzņēmējdarbības atbalsta programmas sāks darboties vien gada vidū un vēlāk, kas jūtamu rezultātu dos vien ar laika nobīdi. Turklāt jautājums paliek atklāts vai visas plānotās programmas tiks ieviestas un sasniegs plānoto mērķi. Informācija liecina, ka izdevumu samazināšana netiek līdzī ienākumu kritumam. Taču patlaban būtiskākais ir saņemt aizdevumu un apņēmīgāk turpināt reformas. Bet galavārdu teiks SVF valde, kas lems par to vai Latvija būs tiesīga saņemt nākamo aizdevuma maksājumu vai nē.

Inflācija uzvedas prognozējami

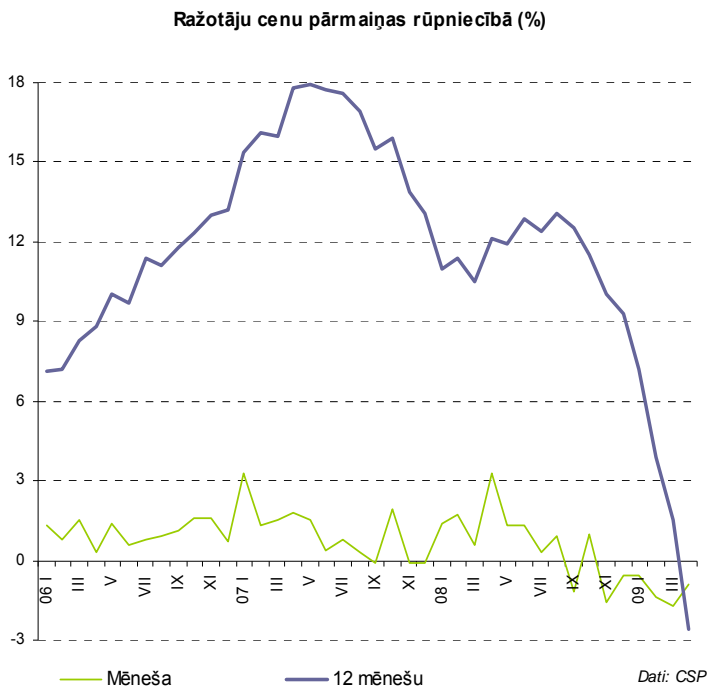

Aprīļa patēriņa cenu izmaiņu dati nesagādāja pārsteigumus, mēneša laikā uzrādot 0.4% lielu deflāciju. Patēriņa cenu kritums būtu bijis vēl lielāks, ja vien iepriekš netiktu palielināta maksa par veselības aprūpes speciālistu apmeklējumiem un slimnīcu pakalpojumiem, kā arī samazināts valsts līdzfinansējums par kompensējamo medikamentu iegādi, kas ievērojami sadārdzināja šo medikamentu cenas. Cenu samazināšanās tendence uzskatāmi vērojama pārtikas produktiem, ēdināšanas pakalpojumiem, atpūtas un kultūras pasākumiem, mājokļa izdevumiem. Šajās preču un pakalpojumu jomās tuvākajā laikā būs vērojama deflācija, samazinoties gan pārtikas produktu cenām, gan arī izdevumiem par mājokli (siltumenerģiju, gāzi). Aprīlī nedaudz sadārdzinājās degviela, kā rezultātā palielinājās izdevumi par transportu. Šāda degvielas cenu paaugstināšanās iespējama arī

maijā, ņemot vērā naftas cenu palielināšanos pasaules tirgū, kas nedaudz mazinās kopējo patēriņa cenu kritumu, tomēr tas nemazinās kopējo inflācijas lejupvērsto tendenci. Ekonomikas krituma apstākļos patēriņa cenu kritums ir likumsakarīgs, turklāt, ņemot vērā, ka atsevišķās preču un pakalpojumu kategorijās cenas joprojām ir pārlietu augstas sarūkošajai iedzīvotāju pirktspējai, cenu kritums gada otrajā pusē var kļūt

straujāks nekā gada pirmajos četros mēnešos. Aprīlī gada inflācijas rādītājs samazinājies līdz 6.2%, un gada otrajā pusē gada inflācijas rādītājs arvien straujāk tuvosies nullei, gada beigās pāraugot deflācijā.

Ražotājcenās deflācija

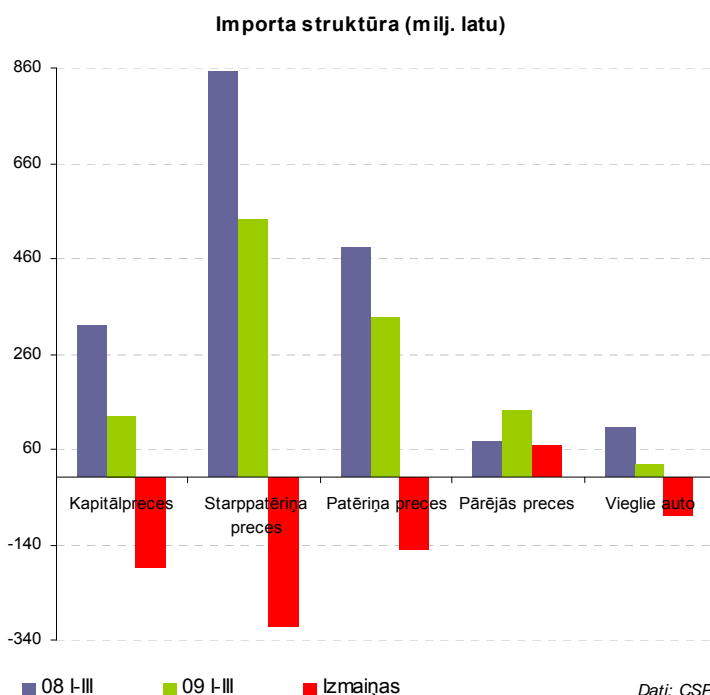
Ražotāju cenas rūpniecībā 2009. gada aprīlī, salīdzinot ar martu, samazinājās par 0.9%, bet salīdzinājumā ar 2008. gada aprīli, par 2.6%. Ražotāju cenu samazinājums notiek daudz ātrāk nekā patēriņa cenu kritums. Starpnieku un krītošā patēriņa rezultātā ražotāji izjūt lielu spiedienu samazināt cenas. Samazinās arī izmaksas – algas, resursu cenas u.c., kas ļauj noturēt konkurētspēju. Taču resursu cenu lejupslīde vairs nav tik izteikta, sagaidāms, ka tuvākā laikā to cenas stabilizēsies vai pat celsies. Algu samazināšana arī nav bezgalīgi iespējama. Bet kopumā cīņa par izmaksu samazinājumu un noturēšanos tirgū ir aktualitāte nr1. Arvien lielāks uzsvars ir uz ārējo tirgu noturēšanu, jo vietējais tirgus sarūk straujāk un vidējā termiņā nekādas pozitīvas izmaiņas tajā nav gaidāmas. Ārējos tirgos konkurence un perspektīvas lielākas, tādēļ arī cīņa asāka. Rezultātā straujāk cenas tiek

samazinātas eksportētajai produkcijai. Tuvākajā laikā deflācija turpināsies. Taču, ja tā ieilgst, izmaksu samazināšanas un produktivitātes pasākumi sevi izsmēluši, rodas situācija, kad izsīkst apgrozāmie līdzekļi, ieņēmumi nespēj segt izmaksas, un paceļas jautājums par turpmāko darbības iespējamību.

Eksporta importa attiecība uzlabojas

2009. gada 1. ceturksnī ārējās tirdzniecības apgrozījuma vērtība samazinājās par 32.7% jeb 963.9 milj. latu un sasniedza 1987.1 milj. latu. Eksporta apjoms kritās par 26.0%, bet importa apjoms par 36.5%. Neskatoties uz straujo eksporta samazinājumu, importa apjomi kritās straujāk. Tas ļāva turpināt uzlabot ārējās tirdzniecības bilanci. Salīdzinot ar pērnā gada 1. ceturksni, ārējā tirdzniecības negatīvā bilance ir samazinājusies uz pusi un sasniedza 405 milj. latu. Negatīvais saldo joprojām ir ievērojams.

Imports strauji samazinās

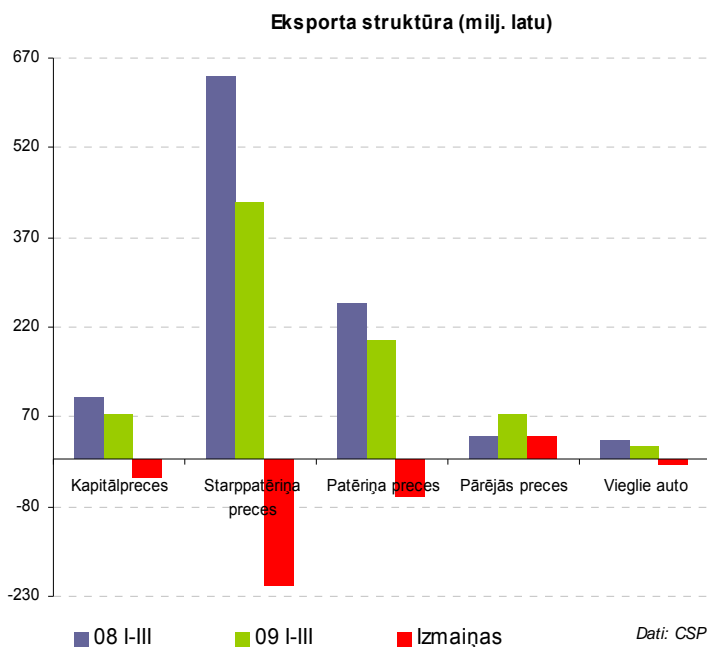

Pirk spējas kritums samazinājis pieprasījumu, kas attiecīgi atspoguļojas mazumtirdzniecības apgrozījuma apjomu sarukumā. Pirmajos trīs mēnešos, salīdzinot ar pērnā gada pirmo ceturksni, mazumtirdzniecības nozares apgrozījums samazinājās par 191 milj. latu, bet patēriņa preču imports par 148 milj. latu. Pašreizējā situācijā, nav iespējams uzturēt sasniegtā patēriņa līmeni ne privātajam, ne publiskajam sektoram. Tam pamatā ar finansējuma un ienākumu sarukšana. Bet patēriņa krituma pozitīvais faktors ir, ka tas mazina nesabalansētības radītos riskus un spiedienu uz latu.

Taču lielāko samazinājumu importa struktūrā veido uzņēmējdarbībai nepieciešamo ievedamo preču kritums. Starppatēriņa preču imports bija par 311 milj. latu, bet kapitālpreču par 189 milj. latu mazāks nekā pērnā gada

pirmajā ceturksnī. Šo preču grupas samazinājums veido trīs ceturtdaļas visa importa krituma. Tādēļ importa samazinājums ir vērtējams ne īpaši pozitīvi, jo notiek galvenokārt uz ievērojamas uzņēmējdarbības aktivitātes samazināšanās rēķina. Situācija ekonomikā tuvākajā laikā nemainīsies, patēriņam un patēriņa preču importam jāturpina lejupslīde. To pastiprinās valdošā piesardzība, bezdarba pieaugums un valsts izdevumu iegrožošana. Taču kopumā importa turpmākā attīstība būs atkarīga no izmaiņām pieprasījumā ārējos tirgos un apstrādes rūpniecībā.

Eksporta apjomi rūk mazāk

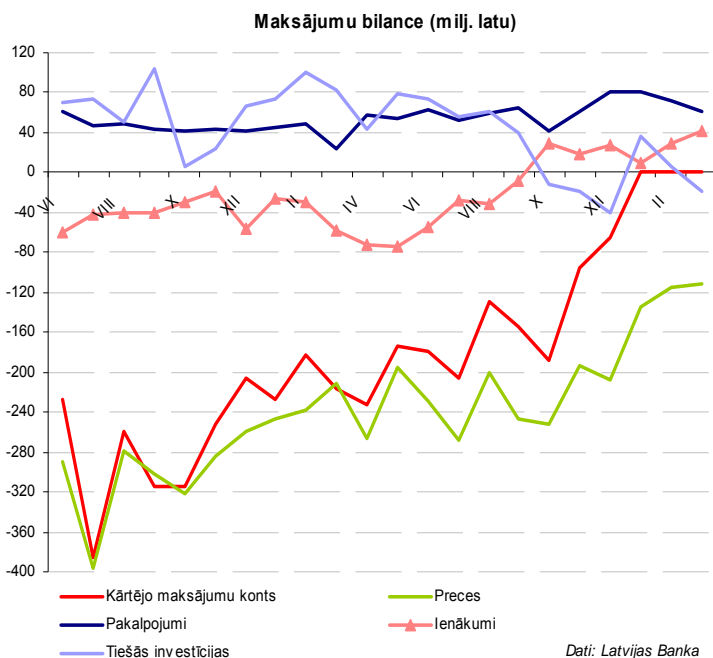

Kritums eksportā pirmajā ceturksnī ir ievērojams, apjomiem krītoties par 26%, taču tendences ārējos tirgos ir līdzīgas, tādēļ attiecīgu eksporta samazinājumu piedzīvo arī abas kaimiņvalstis, gan Igaunija (-26%), gan Lietuva (-25%). Eksporta sarukumu nosaka panikums ārējos tirgos. Lielāko daļu Latvija eksporta struktūrā veido starppatēriņa preces, kas arī ir piedzīvojušas krasākās izmaiņas (-211 milj. latu). Ārvalstu ražotnes un pārstrādes uzņēmumi samazina jaudas un attiecīgi krīt šo preču pieprasījums. Par 64 milj. latu samazinājās patēriņa preču eksports. Kritums mazāks, bet arī kopējais eksporta apjoms nav liels. Turpmāko eksporta attīstību noteiks ārējo tirgu atkopšanās ātrums, nozares un virziens, kurā tie attīstīsies, kā arī šajā laikā paveikto restrukturizācijas un reformu efektivitāte pašmāju uzņēmumos. Pagaidām

kooperācijas, produktivitātes celšanas un inovāciju ieviešanas jomās ir ļoti daudz darāmā.

Nākas secināt, ka uzlabojums ārējā tirdzniecībā ir, bet nosacīts. Lai mazinātu makroekonomiskos riskus, importam jāturpina samazināties. Taču no ilgtermiņa ekonomikas attīstības skatupunkta, tam jānotiek vairāk uz patēriņa preču importa rēķina, mazāk uz kapitāla un starppatēriņa preču rēķina. Attīstoties rūpniecībai un eksportam, būs iespēja celta arī patēriņu. Tendences importa sarukuma virzienā turpināsies. Pieaugot aktivitātēm ekonomikā, kas varētu sākties otrajā pusgadā, pieaugs imports, bet patēriņš tik drīz iepriekšējos apjomus nerasniegs. Līdz ar ražotņu un pieprasījuma aktivitātes pieaugumu ārvalstīs, attiecīgi augs Latvijas starppatēriņa preču eksports. Lielāks akcents valsts politikā ir jāvērs uz produktivitātes paaugstināšanas pasākumiem uzņēmējdarbībā un produktu ar augstu pievienoto vērtību radīšanu un šo preču eksporta apjomu palielināšanu.

Kārtējo maksājumu kontā pārpalikums turpina pieaugt

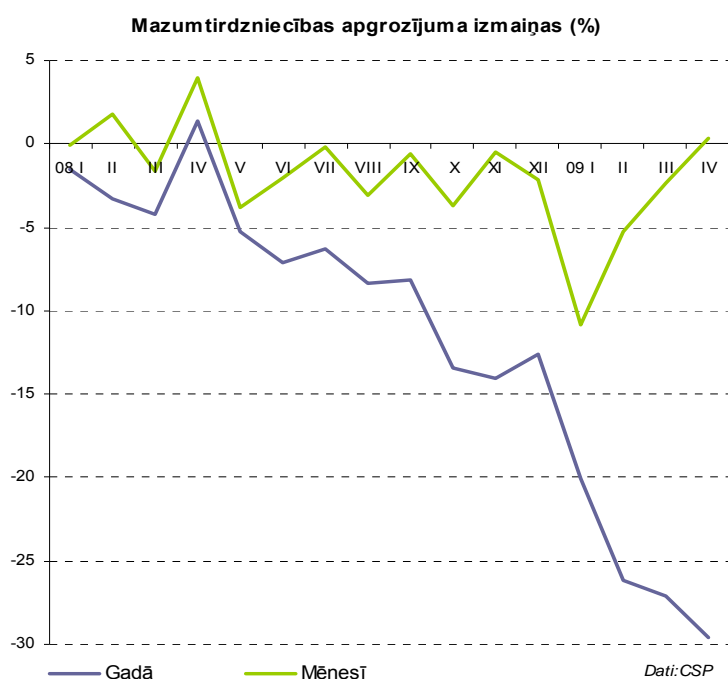

Martā tendence Maksājumu bilancē (MB) turpināja attīstīties kā prognozēts un MB Kārtējo maksājumu konta pārpalikums sasniedza 1.4 miljonus latu. Ārējā tirdzniecības bilance uz straujā importa sarukuma rēķina turpināja uzlaboties. Pozitīvu bilanci uzrādīja pakalpojumu bilance. Taču tajā no pērnā gada decembra vērojama pārpalikuma samazināšanās. Mānīgu pozitīvu pieaugumu turpināja uzrādīt ienākumu postenis. Realitātē tas nozīmē, ka turpina pieaugt zaudējumi no investīcijām. Neviennozīmīgus secinājumus var veikt attiecībā uz attīstību Finanšu kontā, kas martā uzrāda mīnus 18.2 miljonus latu apmērā. To veido Latvijas investīcijas ārvalstīs 6.4 milj.

latu un negatīvā ārvalstu tiešo investīciju bilance Latvijā. Taču šo negatīvo bilanci galvenokārt veido investīciju zaudējumi jeb peļņas, ko reinvestēt neesamība. Šie zaudējumi vairāk vērtējami kā grāmatvediski, bet cik reāli nauda aizplūst no ekonomikas ir sarežģīti noteikt. Martā ievērojamu kāpumu uzrādīja investīcijas pašu kapitālā.

Vērtējot tendenci MB, jāsecina, ka notiekošās tendences galvenokārt balstās uz ekonomiskās aktivitātes krituma un ekonomikā valdošo risku rēķina. Pašreizējās tendences MB tuvākajā laikā saglabāsies. Kamēr netiks novērsti makroekonomiskās nestabilitātes draudi un investoros radīta pārliecība par situācijas stabilizāciju, investīciju plūsma saglabāsies zemā līmenī vai pat negatīva. Savukārt investīciju iztrūkums būtiski ietekmēs reformas un uzņēmējdarbības attīstību un attiecīgi arī turpmāko Latvijas ekonomikas atveseļošanu. Tādēļ aktīvi jārikojas, lai novērstu ekonomikā valdošos riskus. Tiklīdz Latvijas ekonomikā ieraudzīsim pozitīvus signālus un tiks veiksmīgi realizētas plānotās reformas, arī investīciju plūsma atjaunosies. Savukārt Kārtējo maksājumu konts sāks uzrādīt pretēju tendenci. Tirdzniecības bilances negatīvais saldo pieaugs, bet vairs ne tik būtiski kā iepriekšējos gados, pasliktināsies ienākumu postenis.

Mazumtirdzniecībā kritums pieaug

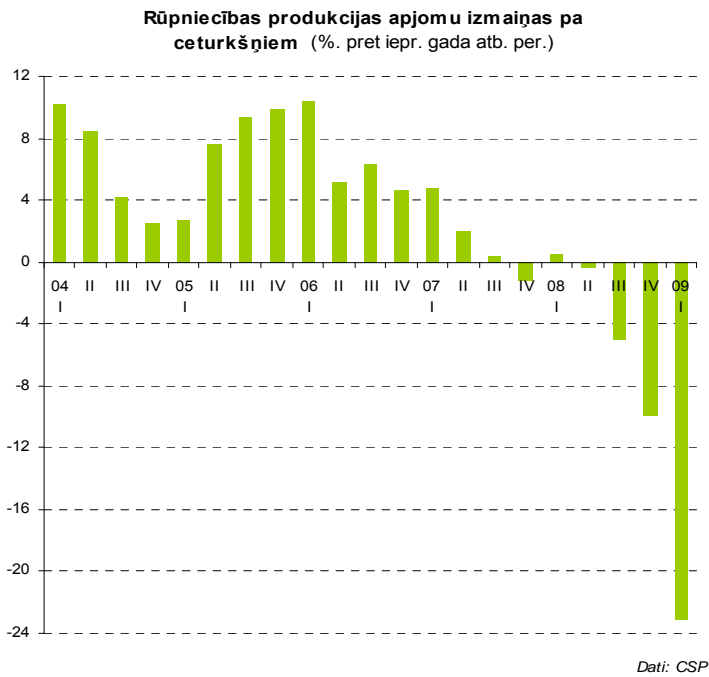

Kā rāda statistika, mazumtirdzniecības apgrozījums aprīlī, salīdzinot ar 2008. gada aprīli, uzstādīja jaunu antirekordu un sasniedza 29.6% samazinājumu. Kritumu nedaudz izlīdzina auto degvielas mazumtirdzniecība, bez kuras nozares samazinājums būtu 31.3%. Kā ierasts lielāku samazinājumu veidoja nepārtikas preču kritums (-34.1%). Mazāku kritumu piedzīvoja pārtikas preču tirdzniecība (-20.2%). Tirdzniecības apjomi ir strauji krituši un līdzīgi kā citviet pasaulē uzrāda pazīmes, ka lejupslīdes zemākais punkts ir sasniegts vai tuvu tam. Tā aprīlī, salīdzinot ar martu, mazumtirdzniecības uzņēmumu apgrozījums jau uzrādīja niecīgu pieaugumu 0.3% apmērā. Pārtikas preču mazumtirdzniecība auga par 2.7%, bet nepārtikas mazumtirdzniecība kritās par 1.1%.

Vērtējot nozares attīstības tendences ir pamats uzskatīt, ka aprīlī varētu tikt sasniegts zemākais krituma punkts. Pērnā gada aprīlī mazumtirdzniecības apgrozījums vēl auga par 1.2%. Taču sākot ar pērnā gada maiju, nozare uzsāka strauju slīgšanu mīnusus, kas savukārt mazina bāzi un nosacījumu, lai turpmākie krituma apjomi būtiski vai vispār nepieaugtu. Taču tās ir pirmās pazīmes un ņemot vērā tieši Latvijas ekonomikā pastāvošos riskus, vēl ir pārāgi izdarīt secinājumus. Tas izriet no nosacījumiem vai Latvija saņems nākamo starptautiskā aizdevumu daļu un spēs racionāli turpināt budžeta izdevumu samazināšanu. Ja tiks saņemta maksājums, mazināsies spriedze sabiedrībā un kārtējā ažiotaža ap iespējamo devalvāciju, kā arī ļaus vairāk prognozēt turpmāko tautsaimniecības attīstību. Pie tik straujām izmaiņām patērētājs ierobežo tēriņus un uzkrāj. Savukārt pie pastāvošās neskaidrības par rītdienu netērē pat tie, kas to varētu atļauties, tā pastiprinot negatīvo iespaidu uz nozari un ekonomiku. Savukārt, ja aizdevums netiek saņemts, tad turpmākie attīstības scenāriji ir drīzāk neprognozējami gan nozarei, sabiedrībai un ekonomikai kopumā.

Vidējā termiņā mazumtirdzniecībā vājā patēriņa un bezdarba pieauguma ietekmē biznesa perspektīvas turpinās pasliktināties, taču mērenāk nekā līdz šim. Nepārtikas preču iegāde samazināsies straujāk par pārtikas. Liela daļa nepārtikas preču iegāde tiks atlikta uz labākiem laikiem. Savukārt liela daļa pārtikas iegādes samazinājums būs ne tikai uz pirktpējas krituma rēķina, bet arī uz tās, kas jau aug piemājas vai radu dārzos.

Pirmajā ceturksnī rūpniecība sarūk par ceturtdaļu

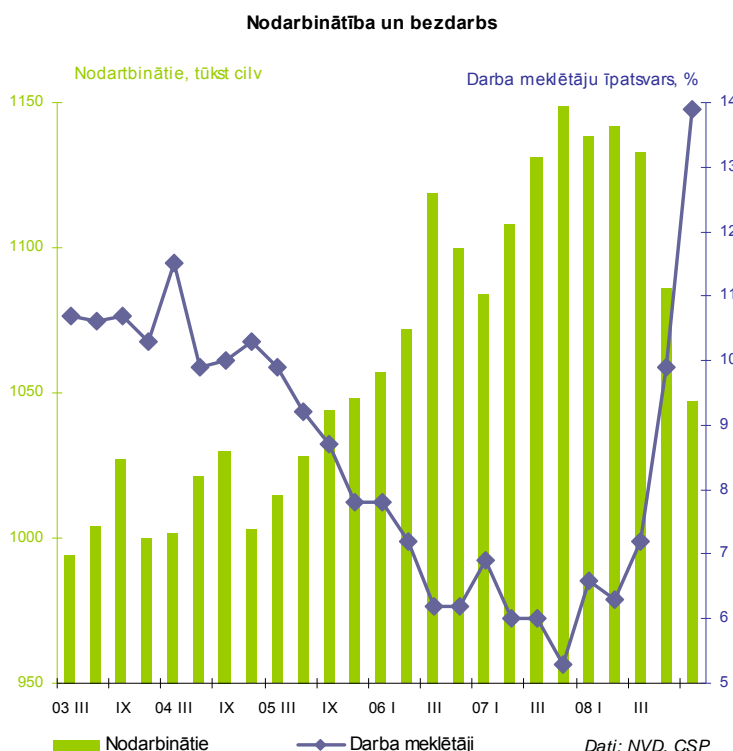

Martā, salīdzinot ar pērnā gada martu, kopējās rūpniecības izlaide samazinājās par 23.4%. Kritums apstrādes rūpniecībā veidoja 26.6%. Tādējādi 1. ceturksnī nozarē apjomi ir sarukuši par 23.2%, salīdzinot ar iepriekšējā gada pirmo ceturksni. Apstrādes rūpniecība tie samazinājās par 26.4%, savukārt ieguves rūpniecībā un karjeru izstrādē ir bijis 2.2% pieaugums. Lielākie apjomu kritumi bija tekstilizstrādājumu (-56.2%), automobiļu detaļu, piekabju un puspiekabju ražošanā (-53%). Vismazāko kritumu piedzīvoja pārtikas produkcijas (-12.3%) un metālu ražošana (-9.3%). Savukārt iekārtu un ierīču remonts un uzstādīšana šā gada pirmajos trīs mēnešos spēja uzrādīt pieaugumu 2.6% apmērā.

Rūpniecības kritums pirmajā ceturksnī ir piedzīvojis ļoti krasu kritumu. To veicina jau ierastie faktori, kā cenu, tā arī iekšējā un ārējo tirgu samazināšanās. Tāpat sarežģījumus

radījis biznesa atbalsta pasākumu ieviešanas kavēšanās. Martā rūpniecības gada kritums uzrāda mazāku samazinājumu par to, kas bija vērojams februārī. Tas varētu liecināt, ka kritums varētu sākt stabilizēties. Taču pagaidām vēl pārāgri izdarīt šāda veida secinājumus. Vietējais patēriņš turpina traukties lejup, samazinās arī eksports. Tas nozīmē, ka arī rūpniecībā situācija tik drīz neuzlabosies, bet drīzāk turpinās pasliktināties. Tā kā situācija iekšējā tirgū uzlabosies pakāpeniskāk nekā citos tirgos, turpmākā nozares atlabšana var notikt vien uz eksporta pieauguma rēķina. Lai to panāktu aktīvi jāstrādā pie konkurētspējas atjaunošanas un beidzot jāievieš darboties spējīgi atbalsta pasākumi. Taču pagaidām ārējos tirgos stabilizācijas pazīmes ir visai nosacītas. Tās drīzāk parādīsies gada beigās. Tādēļ rūpniecībā arī otrajā ceturksnī turpināsies samazināšanās tendence. Otrajā pusgadā kritums varētu sākt stabilizēties. Uzlabošanās tendence būs ļoti lēna, jo tuvākā laikā pirktspēja būs ierobežota un cenu pieaugums mērens, bet konkurence asa. Lai gūtu plānoto peļņu, vairāk nāksies koncentrēties uz efektivitāti un apjomu palielināšanas rēķina, mazāk paļaujoties uz cenu pieaugumu.

Nodarbinātības līmenis turpina samazināties

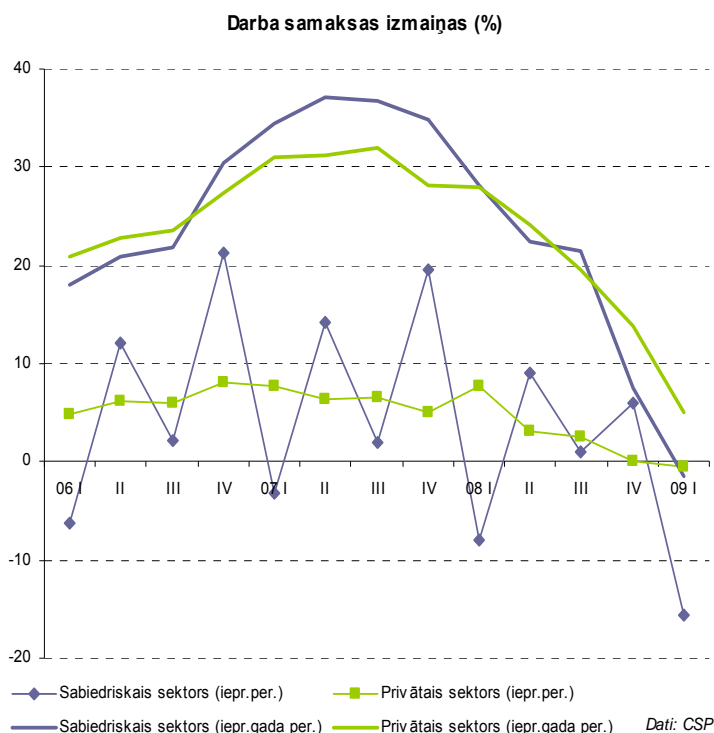
Kā rāda CSP apsekojuma rezultāti, 2009. gada 1.ceturksnī darba meklētāju skaits sasniedza 169 tūkst. jeb 13.9% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem. Šajā periodā darba meklētāju skaits un īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitā palielinājies gan, salīdzinot ar iepriekšējā gada 1. ceturksni (79.7 tūkst. cilvēki, jeb 6.5%), gan 2008. gada 4. ceturksni (118.7 tūkst. cilvēki jeb 9.9%).

Reģistrēto bezdarbnieku skaits pēdējos 3 mēnešos ir sācis pieaugt lēnāk, sasniedzot 11.3% maija vidū. Iespējams, ka vasaras mēnešos tas arī augs lēnāk, taču zinot faktu, ka par vairākiem tūkstošiem tiks samazinātas darba vietas valsts sektorā, šis rādītājs būtiski uzlēks 3.ceturksnī. Arī privātais sektors nebūs spējīgs daudz no tā absorbēt.

Valstī ievērojami kritusies nodarbinātība. Šā gada pirmajos trīs mēnešos darbs bija 1046.7

tūkst. cilvēku jeb 58.6% vecumā no 15 līdz 74 gadiem. Turpinot pieaug bezdarbam, nodarbinātība valstī nokritis līdz 2002-2003.gada līmenim.

Darba samaksā izmaiņas

Kā liecina jaunākie CSP apkopotie dati, mēneša vidējā bruto darba samaksa valstī 2009. gada 1. ceturksnī bija 469 lati. Salīdzinot ar 2008. gada 4. ceturksni, tā samazinājās par 6.2%, bet, salīdzinot ar pērnā gada pirmo ceturksni, tā pieauga par 3.5%.

Šā gada pirmajos trijos mēnešos, salīdzinot ar 2008. gada 1. ceturksni, privātā sektora darba samaksas pieaugums bija 5.1%, bet sabiedriskajā sektorā strādājošo atalgojums samazinājās par 1.4%. Tas, ka algas privātajā sektorā, salīdzinājumā ar pērnā gada pirmo ceturksni, pieauga, nav pārsteigums un ir skaidrojams ar vairākiem faktoriem. Pirmkārt, minimālās algas pieaugums šā gada sākumā, jo nav noslēpums, ka liela daļa darbinieku ir nodarbināti par minimāli noteikto likmi. Otrkārt, iespaidu uz statistiku atstāj darbinieku skaita optimizācija, kas nereti notiek uz zemāk apmaksāto darbinieku skaita samazināšanas rēķina. Treškārt, atlaišanas pabalsti, kas tiek maksāti vairāku mēnešalgu

apmērā, tiek ierēķināti darba samaksā.

Taču patlaban aktuālākās izmaiņas, kas rūpīgi vērtējamas ir, tieši algu izmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu, kas uzrāda algu samazinājumu 6.2% apmērā. Tas ir labs signāls investoriem, kreditoriem un mums pašiem, kas liecina, ka pamazām atgūstam konkurētspēju. Privātajā sektorā vērojamas mazākas izmaiņas. Tādas tās bijušas pirms tam un ir arī tagad, jo būtiska daļa samaksas palika un paliek ārpus statistikas. Ja privātais sektors ir elastīgs un ātri reaģē uz notiekošo ekonomikā, tad sabiedriskais sektors tieši pretēji ir ļoti neelastīgs. Patlaban ienākumu samazinājums budžetā signalizē, ka valsts nespēj samaksāt līdz šim noteikto atalgojumu līmeni un tas ir jāmazina. Tādēļ pastiprināta uzmanība ir vērsta uz izmaiņām budžetā un arī atalgojuma reformām sabiedriskajā sektorā. Vērojamais samazinājums ir apliecinājums, ka ir panākti pirmie rezultāti līdz šim pārmērīgo algu samazināšanai, kas radīja nevajadzīgu konkurenci privātajam sektoram. Tā sabiedriskajā sektorā darba samaksa, salīdzinot ar pērnā gada 4. ceturksni, samazinājās par 15.7%, pretstatā 0.6% samazinājuma privātajā sektorā. Taču algu līmenis sabiedriskajā sektorā (512 lati) joprojām par 68 latiem pārsniedz privātā sektora algas (444 lati). Ļoti būtiski ir uzsvērt, ka atalgojuma samazināšanas reformu pilnībā nedrīkst veikt mehāniski, bet tā jāizmanto, lai izlīdzinātu atalgojumu dažādu sabiedriskā sektora profesiju pārstāvju vidū un novērstu vai vismaz mazinātu izveidojušos nevienlīdzību.

Reāla darba alga jau ir kļuvusi negatīva (-2,7%) un tāda paliks vairākus ceturkšņus pēc kārtas. Ir paredzams, ka nākamajos ceturkšņos darba samaksas krituma apmēri tikai pieaugs. Sākot ar 2. ceturksni algu samazinājums pret iepriekšējo ceturksni sasniegs vismaz 10%, savukārt mīnusi būs arī salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Gadā kopumā algu samazinājums varētu būt 10-15%. Lielāko samazinājumu uzrādīs atalgojuma kritums tieši sabiedriskajā sektorā strādājošajiem, reformējot valsts aparātu un funkcijas.

Baltijas valstu galvenie makroekonomiskie rādītāji

	Latvija LV	Lietuva LT	Igaunija EE	Periods
Iedzīvotāji (milj.)	2.26	3.35	1.34	2009 I
IKP pieaugums (% pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu)	-18.0*	-13.6	-15.6*	I-III
IKP faktiskajās cenā (milj. EUR)	23 204	32 299	15 856	2008
Inflācija (gada, %)	6.2	6.3	0.3	IV
Maksājumu bilances tekošā konta saldo (milj. EUR)	-2931	-3740	-1462	2008
Maksājumu bilances kārtējo maksājumu konta saldo (% pret IKP)	-12.6	-11.6	-9.2	2008
Perioda laikā saņemtās tiešās ārvalstu investīcijas (milj. EUR)	916	1224	1366	2008
Uzkrātās tiešās ārvalstu investīcijas (milj. EUR)	8094	9126	11 645	XII 08
Uzkrātās tiešās ārvalstu investīcijas uz 1 iedzīvotāju (EUR)	3581	2725	8690	XII 08
Ārējās tirdzniecības bilance (milj. EUR)	-567	-298	-263	I-III
Ārējās tirdzniecības bilance (% pret IKP)	-19.0	-15.4	-15.3	2008
Preču eksports (milj. EUR)	1136	2732	1499	I-III
Preču eksporta izmaiņas (% pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu)	-26.0	-25.1	-25.5	I-III
Preču imports (milj. EUR)	1703	3029	1762	I-III
Preču importa izmaiņas (% pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu)	-36.5	-41.8	-33.6	I-III
Rūpniecības produkcijas izlaide (% pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu)	-23.2	-13.0	-29.7	LV; LT I-III EE III
Mazumtirdzniecības apgrozījums (% pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu)	-25.8	-19.1	-15.0	LV; LT I-IV EE IV
Komercbanku aktīvi (milj. EUR)	31 629	25 959	21 068	IV
Vidēji svērtās gada likmes ilgtermiņa noguldījumiem nacionālajās valūtās (%)	10.5	10.1	5.0	IV
Vidēji svērtās gada likmes ilgtermiņa kredītiem nacionālajās valūtās (%)	14.7	7.1	22.8	IV
Vidējā bruto darba alga (EUR)	668	635	776	I-III
Vidējās bruto darba algas pieaugums (% pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu)	3.5	1.9	-1.5	I-III
Oficiāli reģistrētais bezdarba līmenis (%)	11.0	10.0	9.3	IV
Darba meklētāju īpatsvars (%)	13.9	7.9	11.4	I-III
Vispārējās valdības parāds (% pret IKP)	19.5	15.6	4.8	2008
Standard & Poor's kredītreitings	BB+	BBB	A	2009

* provizorisks dati. Baltijas valstu centrālo banku, centrālo statistikas pārvalžu, SEB bankas dati.

<p>Andris Vilks, galvenais ekonomists Tālrunis: 67215597 andris.vilks@seb.lv</p> <p>Dainis Gašpūitis, makroekonomikas eksperts Tālrunis: 67779994 dainis.gaspuitis@seb.lv</p>	<p>A/S SEB banka Meistaru iela 1, Valdlauči Ķekavas pagasts Rīgas rajons LV 1076 http://www.seb.lv</p>
---	--

© SEB banka, 2009

Šis dokuments ir informatīva rakstura izdevums un nesatur ieteikumus. Izdevumā izmantota par ticamiem uzskatītu avotu informācija, taču izdevuma autori neatbild par šo avotu sniegtajiem viedokļiem un faktu atbilstību īstenībai. Pārpublicēšanas gadījumā atsauce obligāta.